

LAUSUNTO

VN/26914/2024

Vastaanottajat: Tilastokeskus ja Luonnonvarakeskus

Lausunto 20.9.2024

Aihe: Lausuntopyyntö tilastotuotannon muutoksista

Lausuntopyynnön diaarinumero: TK/2330/00.07/2024, LUKE/2820/07 00 02 00/2024

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane) kiittää mahdollisuudesta lausua tilastotuotannon muutoksia koskevasta muistiosta. Tane edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa, tasa-arvoa koskevaa tutkimustoimintaa ja tutkimustulosten hyödyntämistä, joten lausunto keskittyy sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin.

Lausuttavana olevassa Tilastotuotannon muutokset -muistiossa on kuvattu suunniteltuja muutoksia budjettirahoitteiseen tilastotuotantoon Tilastokeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen osalta.

Tilastoja hyödynnetään laajasti yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, lainvalmistelussa, sopimuksissa ja suunnittelussa. Niiden avulla seurataan tehtyjen päätösten vaikutuksia ja ne ovat myös yleisesti käytettyjä yhteiskunnan kehitystä kuvaavia mittareita, kuten muistiossa ansiokkaasti todetaan. Huomionarvoista on myös se, että yksittäiset tutkijat ja tutkimusryhmät ovat voineet hyödyntää muistiossakin mainittuja tilastoja osana tutkimustaan.

Muistiossa esitetään lakkautettavaksi sellaisia tilastoja, jotka ovat merkittäviä sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Näitä ovat esimerkiksi Kotitaloustuotannon arvo ja Työolotutkimus. Muistiossa esitetään myös muutoksia sektorikohtaisiin palkkatilastoihin.

Tane katsoo, että esitetyt muutokset tilastotuotantoon uhkaavat osaltaan heikentää työtä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi erityisesti tutkittuun tietoon pohjaavan

päätöksenteon ja tasa-arvoa koskevan tutkimuksen näkökulmasta. Esitetyt muutokset ovat huolestuttavia etenkin, kun huomioidaan, että Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL) lakkautti valtakunnallisen Tasa-arvotiedon keskuksen 1.8.2024 lähtien, mikä jo ennestään heikentää tutkitun tiedon saatavuutta tasa-arvopolitiikan kentällä.

Hallitus on hallitusohjelmassaan korostanut tiedolla johtamisen tärkeyttä. Hallitus sitoutuu hallitusohjelmassaan hyödyntämään yhteiskunnallisia tietovarantoja ja tutkittua tietoa aktiivisesti päätöksenteossaan. Tane pitää tätä tavoitetta erittäin kannatettavana ja korostaa tietovarantojen turvaamisen tärkeyttä. Tane pitää tärkeänä tasa-arvotilastojen jatkuvuuden ja riittävän resurssoinnin varmistamisen Tilastokeskuksessa myös tulevaisuudessa.

Lausuttavana olevaan muistioon kirjattujen ehdotusten vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon tulee selvittää ennakkoon ja tasa-arvon asiantuntijoita kuulla asiassa. Tane muistuttaa, että tasa-arvolain mukainen viranomaisen velvoite edistää tasa-arvoa koskee kaikkia valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden viranomaisia ja niiden kaikkia toimialoja sekä hallinnon kaikkia tasoja, ml. Tilastokeskus ja Luke.

Kommentit aihealueen 1. Talous ja globalisaatio tilastojen muutoksiin

Kotitaloustuotannon arvo -tilasto on kansantalouden tilinpitoa täydentävä kokonaisuus, joka kuvaa kotitalouksien omaan käyttöön tuottamien tavaroiden ja palveluiden rahallista arvoa.

Sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta tilasto kuvaa merkittävällä tavalla nk. palkattoman työn arvoa ja tekee näkyväksi muun muassa sukupuolen mukaan jakautunutta palkatonta kotityötä ja hoivaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Kyseinen tilastotieto antaa arvokasta täydentävää tietoa päätöksenteon tueksi palkattoman työn määrästä ja jakautumisesta yhteiskunnassa.

Kommentit aihealueen 3. Yhteiskunta ja yhdenvertaisuus tilastojen muutoksiin

Tilastokeskuksen työolotutkimuksella mitataan palkansaajien työoloja ja työhyvinvointia sekä niissä tapahtuneita muutoksia. Tiedonkeruu toteutetaan verkkokyselynä. Tutkimus on toteutettu viiden vuoden välein 1970-luvulta lähtien, joten tiedonkeruu muodostaa poikkeuksellisen pitkän aikasarjan. Työolotutkimus esitetään lakkautettavaksi muistiossa.

Lisäksi muistiossa esitetään sektorikohtaisten vuosittaisten palkkatilastojen julkistamisen lakkauttamista omina julkaisuinaan. Sektorikohtaisia palkkatietoja olisi jatkossa saatavilla vuosittain julkaistavasta palkkarakennetilastosta yhteneväisillä käsitteillä. Samalla lakkautuu erilliset tiedonkeruut, tilasto tuotetaan tulorekisterin tietojen pohjalta.

Sukupuolten tasa-arvo on ollut pitkään yksi työelämän kehittämisen keskeisistä teemoista. Sukupuoleen liitetyt odotukset ylläpitävät sukupuolen mukaista eriytymistä, mikä näkyy koulutusvalinnoissa ja työmarkkinoiden voimakkaassa segregaatiossa.

Suomalaiseen työelämään ja työoloihin liittyy edelleen merkittäviä tasa-arvohaasteita koskien esimerkiksi naisten työmarkkina-asemaa, palkkaeroja, työn ja perheen yhteensovittamista sekä alojen ja tehtävien jakautumista sukupuolen mukaan. Muutokset työelämän tasa-arvon osalta ovat kehittyneet hitaasti. Työolotutkimus on vuosikymmeniä tuottanut merkittävää tilastotietoa sukupuolittain työelämän tasa-arvoon, työn ja perheen yhteensovittamiseen sekä hoivatyön ja kotitöiden jakamiseen liittyen, mikä mahdollistaa tutkittuun tietoon perustuvan työelämän kehittämisen.

Tilastojen lakkauttamisella olisi vaikutusta sukupuolten tasa-arvon edistämiseen työelämässä. Työolotutkimus toteutetaan yhteistyössä laajan viranomaistoimijoista ja tutkijoista koostuvan asiantuntijaryhmän kanssa ja se on mahdollistanut työolotutkimuksen kohdentumisen erilaisiin yhteiskunnallisiin tietotarpeisiin. Esimerkiksi vuonna 2019 julkistettu työolotutkimus keskittyi digitalisaation vaikutuksiin työelämässä ja työoloissa.

Tilastokeskuksen työolotutkimus on myös kansainvälisesti arvostettu tutkimusjärjestelmä ja se tuottaa tietoa Euroopan työolotutkimukseen ([Eurofound](#)). Lakkauttamalla pitkäaikainen tilastotutkimus menetetään myös arvokas työelämän kehittämisen asiantuntijaverkosto.

Tane huomauttaa, että teknologinen murros ja globalisaatiokehitys muokkaavat merkittäväällä tavalla nykyistä ja tulevaa työelämää, johon kytkeytyy useita muita käynnissä olevia yhteiskunnallisia muutoksia ja kriisejä, kuten ikääntyvä väestö ja ilmastonmuutos. Työelämän rakenteellinen murros edellyttää entistä enemmän myös tutkimusta työelämän muutosten vaikutuksista työoloihin ja työelämän tasa-arvoon.

Edellä mainitut huomioiden, Tane ei kannata Työolotutkimuksen ja Kotitaloustuotannon arvo-tilaston lakkauttamista. Tane myös korostaa, että on tärkeää varmistaa, etteivät mahdolliset muutokset palkkatilastoihin heikennä niiden käytettävyyttä tai saatavuutta palkkatasa-arvon edistämiseksi.

Karoliina Partanen
puheenjohtaja
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Taina Riski
pääsihteeri
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta